

Nem mind arany ami fénylik – A guanópókokról

Szűts Tamás & Nikolaj Scharff

Zoological Museum and University of Copenhagen, Universitetsparken 15,
DK-2100, Copenhagen, Denmark

A hétköznapi emberek számára a keresztespókok a „tipikus” pókok, így nem véletlen, hogy talán ezzel a családdal foglalkoztak a legtöbbet a kutatók. Annál inkább meglepő, hogy a család határai, vagyis hogy mely génuszok tartoznak ide még mindig viták tárgyát képezhetik. Az egyik ilyen kérdéses csoport a talán legjobban guanópókoknak* (*bird dung spiders*) fordítható *Arcinae* alcsalád tagjai, melyek hálót nem szőnek, hanem a magas növényzetben „tárt karokkal” várnak a zsákmányállatokra. Evolúciókutatók szerint a nappal aktív kerekhálóspókok (mint pl. a *Gasteracanthinae* alcsaládba tartozó tüskés keresztespókok) a nappali ragadozók elkerülése miatt öltenek „ehetetlennek tűnő” formákat. Ezért pl. az *Archemorus furcatus* tüskés kinézetű, míg más *Archemorus*-, *Aerea*- és *Celaenia* fajok ürülékszerűek. Az *Arkys* fajok piros alapon feltűnő mintájú utótesttel rendelkeznek, vagyis „csalóként” veszélyesnek tüntetik fel magukat. Az alcsalád már a létrehozásakor gondot okozott: mint Simon megjegyzi, először a *Mimetidae* (Bütykös pókok) egyik alcsaládjának szánta a csoportot, majd később meggondolván magát, a keresztespókok családjába tette azt. Persze akkor a család neve is *Argiopidae* volt, melynek nemcsak a *Tetragnathidae* (Állaspókok) és *Nephilidae* (Aranyhálós állaspókok) családok voltak a tagjai, de például a *Linyphiidae* (Vitorláspókok) is csak egy külön alcsaládot jelentettek. Bár azóta sok minden megváltozott, az mégis árulkodó, hogy Simon, akinek intuitíven létrehozott génuszcsoportjainak nagy része még ma is megvan, a vitorláspókokat inkább tartotta idetartozónak, mint az *Arcyae* csoport két nemét az *Arkys* és *Archemorus* nemeket, melyeket ma már az *Arkys* név alatt találunk meg Platnick katalógusában. A Heimer által javasolt szinonímiát sokan kérdőjelezték már meg, és én is inkább

használok az *Archemorus* nevet. Simon az alcsaládhoz rendkívül közel tartozónak vélte a *Hypognatha* és *Dolophones* nemeket, amelyeket azonban végül külön csoportban helyezett el. Ennek oka az volt, hogy míg sem az *Archemorus*, sem az *Arkys* fajok nem szőnek fogóhálót, addig a *Hypognatha* fajok ritkás, függőleges kerekhálót szőnek. Az *Arcinae* alcsalád történetének van magyar vonatkozása is: Balogh Péter sok *Archemorus* fajt írt le Pápua Új Guinea és Ausztrália területéről. Ezen típusok a Puskin utcai gyűjteményben porosodva vártak, egészen a múlt évig. Az elveszettnek hitt, valójában csak nem jól felcímkézett példányok vizsgálata is elkezdődhetett. Ezen fajok vizsgálata sok adatot szolgáltat, mind az *Archemorus* génusz külön státuszával, mind rendszertani helyével kapcsolatban. Az előadás alatt nemcsak szeretném bemutatni ennek a csoportnak az érdekes életmódú tagjait, de kitekintést szeretnék adni egyéb lehetséges rendszertani helyükre is. Ez remek alkalmat biztosít arra, hogy a Koppenhágai múzeumban végzett kutatásaimról is beszéljek.

[*Az *Archemorus* és *Aerea* nemek valóban hasonlítanak a madárürülékre, az *Arkys* fajokra azonban háromszög-pók lenne a megfelelő tükörfordítás. A csoportban azonban főleg az előbbiek vannak túlsúlyban. A bird dropping spider elnevezést használják még a *Celaenia* nevű ausztráliai lasszóspókra is, azonban az ő családszintű hovatartozása nem kérdéses.]